

מרגליות מדה כנגד מדה

"שכל מידותיו של הקב"ה - מדה כנגד מדה" (סנהדרין דף צ.) "במדה שאדם מודד - בה מודדין לו" (סוטה דף ח.)

1

בס"ד | גיליון 97

גיליון מורחב

פרשת שופטים התשפ"ב

בפרשה ובדף היומי מתוך סדרת רב המכר "מדה כנגד מדה" בתנ"ך ובדברי חז"ל

מדה כנגד מדה - סיפורים מגדולי ישראל

מי שלא תורם בחייו, לא זוכה לתרום גם לאחר מותו

"סיפור הרב יעקב משה שפיצר שליט"א, רו"מ מוסדות 'אמרי שפר' הר נוף, תלמיד נאמן לרבנו, הגה"צ רבי חיים זייצ'יק זצ"ל, מנקה הדעת של ירושלים, ובימי זקנותו היה עומד ומשמש לפניו לסייעו בכל צרכיה כשחזר פעם הגאון מנסיעה דחופה לארצות הברית, ראה תלמידו ר' יעקב משה שהוא חיזור כסיד, ונראה חלוש ומבוהל, הוא חשב להזעיק אליו מיד עזרה. אך הצדיק רבי חיים זייצ'יקער הרגיעו, באומרו, אין צורך, אסביר לך במה העניין, ומדוע הנני נרגש כל כך.

לפני מספר שנים, פתח ר' חיים בסיפורו, הגיע אלי טלפון דחוף ממשרדי מלון 'קינג דייוויד' המפורסם, בו מתארחים אילי הון ושועי עולם, שאחד מן היהודים העשירים הגדולים של אמריקה שהגיע ארצה לכמה ימים, מבקש להיפגש עמי בדחיפות.

מתחילה דחה ר' חיים את ההזמנה בנימוס, מה לי ולעשירי אמריקה? התפלא, גם לאחר שהפצירו בו רבות שיזאיל בטובו להגיע לפגישה עם הסוחר העשיר, סירב ר' חיים באומרו שאין לו בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד: - 'עסקים', מאן דכר שמי?

אך לאחר שהבהירו לו שמדובר בתרומה של סכומים אדירים, שבעזרתו ייתרמו לצדקה למוסדות התורה, נענה להזמנה, ויצא בדרכו אל מלון 'המלך דוד'.

בהגיעו אל הטרקלין המפואר שבסלון האורחים, ראה לפליאתו שמדובר אכן ב'פגישת עסקים' שלמה, מסביב לעשיר הנכבד ששקע בנינוחות בכורסתו המרופדת, ישבו כחמשה עורכי דין ממולחים, והציגו בפניו את הענין. התברר, שעשיר זה המתגורר באחת הערים הגדולות של אמריקה, כגודל עושרו כן גודל קמצנותו. בכל פעם שנתבקש למטרת צדקה מסוימת התחמק בתואנה משונה שאיננו מתערב במחלוקת... ונימק את תירוצו בכך, שהיות ועל פי רוב מצויים גופים נוספים של מוסדות צדקה בכל ענין, כדרכם של ישראל קדושים שלכל מטרה של צדקה נפתחים כמה קופות וארגונים, לפיכך המציא לעצמו 'תירוץ' כזה, שכדי שלא להחזיק במחלוקת הרי הוא מושך את ידו לגמרי מן הצדקה...

והנה עתה הולך האיש ומזדקן, וכראותו שמתקרבת שעתו ללכת בדרך כל הארץ, ואין לו בנים לרשת את הונו, החל לבו נוקפו מעמידתו לקראת הדין הגדול והנורא, באין אפילו מי שיאמר 'קדיש' אחריו. לפיכך ביקש לקרוא לפניו את הגה"צ, ששמע רבות על יושרו וגדולתו, והביע בפניו את רצונו לתרום את כל רכושו לצדקה, הן נכסי דנידי והן נכסי דלא ניידי, הכל בכל מכל כל: ניחא: שמח ר' חיים, תחלק נא יפה את רכושך למוסדות התורה, בוודאי תוכל להקים ולהחזיק בסכומים אדירים שכאלו כמה וכמה ישיבות קדושות לאורך ימים ושנים. אך עדיין איני מבין, בשביל מה צריכים אותי פה?

המשך הסיפור בעמוד

מה קרה לפוחז שאיים על ר' אלחנן וסרמן הי"ד זצ"ל

דברים י"ט כ"א: "וְלֹא תַחֲסוּ עִינֶיךָ נֶפֶשׁ בְּנֶפֶשׁ עַיִן בְּעַיִן שֶׁן בְּשֶׁן יָד בְּיָד רֶגֶל בְּרֶגֶל."

מעשה שהיה כך היה, קבוצה של צעירים פורקי עול נעלבו מתוכחתו של בחור בישיבת ברנוביץ שהוכיחם על התנהגותם, כמה בריונים מביניהם נכנסו באמצע הלימוד לביהמ"ד, והסתובבו בחוצפה בין הספסלים בחפשמ אחר הבחור שחטא להם. באותה השעה ישבו בביהמ"ד כשלוש מאות בני תורה שלא הרימו יד מימיהם על מישהו, הורגשה אורית ערב פרעות.

והנה לפתע נכנס ר' אלחנן וסרמן הי"ד זצ"ל ולמראה הבריונים ניגש אליהם באומץ להוציאם החוצה, אחד הבריונים ניסה להדוף אוחו במכת יד והטיח בחוצפה "בלי ידים", אולם ר' אלחנן השיבו מיד "אתה בלי ידים", כשהוא נותן בחבורה עיניים מרתיעות, והמה נסוגים מפני מבטו ועוזבים כהרף עין את המקום.

לא חלפו רגעים רבים וקול הברה התפשט בעיר והחריד את כל השומע, הצעיר שהתחצף לקה בשיתוק בשתי ידיו. אך יצאו מפיו של ר' אלחנן המילים "בלי ידים", נשאר הפוחז כמו נטול ידים!

(אור אלחנן ח"א עמוד קפ"ג, הובא בספר "הטבע הרוחני" עמוד כ"ב)

מה קרה למי שרצח וקבר את רבי שלמה גבירול ז"ל

דברים כ' י"ט: "... לא תִשְׁחִית אֶת עַצְמְךָ... וְאַתָּה לֹא תִכְרֹת כִּי הָאָדָם עַץ הַשֵּׁדָה..."

"... וכדמצינו בגדול הדור אחד הנקרא ר' שלמה גבירול ז"ל, שהיה בקי בחכמת הקבלה ובדקדוק וחבר הרבה פיוטים, מרוב חכמתו נתקנאו בו שונאי ישראל וארב עליו ישמעאל אחד והרגו וקברו בגן שלו אצל תאנה, והתאנה חנטה פגיה קודם זמנה ועשתה פירות תאנים גדולים ויפים מאד, ויתמהו כל יושבי העיר. והדבר בא אל מלך ישמעאלים, וירא המלך הפירות ויתמה וישלח המלך אחר הישמעאלי הנ"ל, ושאל אותו איך התחכם לעשות פעולה לבשל הפירות קודם זמנם, ומרוב הפחד לא יכול הישמעאל להשיב אל המלך כי היתה הסיבה מאת ה', והיה מצווה המלך לייסר אותו בייסורים קשים ומרים עד שהוכרח הישמעאלי להודות, והודה שמאותו היום שהרג את היהודי רבי שלמה גבירול, התחיל האילן לעשות פירות קודם זמנו. וציווה המלך לתלות את הישמעאלי הרוצח על אותו האילן."

(קב הישר פרק פ"ו)

מרגליות קדה כנגד קדה

"שכל מידותיו של הקב"ה - מדה כנגד מדה" (סנהדרין דף צ.א). "במדה שאדם מודד - בה מודדין לו" (סוטה דף ח.א).

2

בס"ד | גיליון 97

גיליון מורחב

פרשת שופטים התשפ"ב

המשך הסיפור מהעמוד הקודם

בשום אופן לא אחלק עכשיו את ממוני לצדקה! פסק העשיר הקמץ בנחרצות. כל עוד מתהלך אני בין החיים, ברצוני להשאיר את כל עושרי צמוד עמדי, ורק לאחר מאה ועשרים שלי כשאעזוב את העולם ולא אצטרך עוד לכסף, אז יעבור רכושי לצדקה! לפיכך, סיים הגביר, ביקשתי לקרוא אותך לכאן, כדי למנות אותך 'נאמן' ואחראי באפוטרופסות על כל החלוקה הגדולה של הממון, ואתה תחלקם למוסדות התורה כראות עינך! הנה הבאתי לכאן את עורכי הדין שלי שהם מומלחים ומן השורה הראשונה, כדי שיערכו עימנו צוואה מפורטת, שתהא תקפה להעברת כל הרכוש תחת נאמנותך הבלעדית לחלקם לצדקה.

כשהבין ר' חיים הצדיק את גודל השעה, שניתן לחלק כאן מיליונים רבים לצדקה וחסד, חתם ביחד עם העשיר ועורך דינו על שטר הצוואה.

חלפו כמה שנים, והנה הגיעה השמועה שאותו עשיר נסתלק לבית עולמו, והרב נקרא בדחיפות לצאת בטיסה ישירה לאמריקה, כדי לטפל בחלוקת הרכוש הענק, כפי שמפורש בשטר הצוואה. זו היתה סיבת נסיעתו לארצות הברית, ואכן הגיע היישר אל טירתו של הגביר כדי להסדיר את חלוקת ההון כבקשתו ורצונו של המנוח. אך מה נדהם לראות שם התאספות של שמונה כמרים מכנסיות ומנזרים שונים שברחבי העיר הגדולה... ועמהם העורך הדין המומחה הראשי [אדווקאט], האחראי על ביצוע הצוואה וחלוקת ההון כמשפט.

ר' חיים נחרד למראה הכמרים הללו עטופי הגלימות השחורות יושבים וממתנינים לקראתו. מה לכם פה ומי לכם פה? שאל בחשש כבד, נענה העורך דין והסביר, שבהיותו מופקד בצוואה בתור 'נאמן' ואחראי בלעדי על חלוקת הרכוש, הרי הוא נדרש עתה לבצע את החלוקה. את זה כבר ידעתי, אמר ר' חיים, הלא לשם כך באתי הנה! אבל מה עניינם של הכמרים הנוצרים הללו למעמד זה? פשוט מאוד, הסביר העורך דין, שמונת הכמרים הללו מחזיקים בשמונה 'כנסיות' שונות כאן ברחבי העיר, והם בכלל 'מוסדות הצדקה' המפורשים בצוואה שלפנינו!

מה פתאום?! נזעק ר' חיים בלב קרוע ומורתח, הלא הנפטר דן היה איש יהודי נאמן, הוא דיבר עמי מפורשות על החלוקה למוסדות התורה, לשיבות הקדושות ולצדקה וחסד! ומה לגויים הללו עם מוסדות תורה וצדקה של יהודים? אך כל צעקותיו נפלו על אוזניים ערלות ואטומות, לצערו וכאבו הגדול גילה שאותו 'עורך דין' ממולח, שהיה גוי רשע, הכניס בעורמה בשטר הצוואה מילה אחת! שבעזרתה הצליח לכוון את כל תרומת הענק עבור אלו הכמרים הנוצרים...

כאשר הצוואה נערכה באנגלית, ובשורה המפרטת את יעד החלוקה שירבב עורך הדין מילה אחת: מוסדות "הבייבל" שבתרגום פשוט הכוונה אל 'מוסדות התנ"ך', [הנקרא באנגלית בייבל], אבל בעורמה משפטית היטה העורך דין את הכוונה לכנסיות הנצרות המשתמשים בספרי 'בייבל' שתרגמו ובלבלו באפיקורסות נוראה חלקים שונים מן התנ"ך, ובכפירתם יצרו 'ברית חדשה' של 'בייבל' ובלבול גדול רחמנא ליצלן, עפרא לפומייהו.

ר' חיים הצדיק ניסה בכל כוחו לשנות את הגזירה הקשה, וטען בלהט שברור ופשוט שכוונת העשיר היהודי היתה למוסדות יהודיים, ולא של גויים כופרים. אך העורך דין הממולח הוציא ברשעותו צו מוכן מבית המשפט, שכבר הקדים ובירר את הענין מראש, ובו נגזר שההון כולו צריך להתחלק בין הכנסיות השונות שבעיר, כך שלא נשאר בשביל מצות הצדקה אף לא פרוטה אחת!

כשראה זאת ר' חיים התכרכמו פניו מרוב צער וכאב לב, על הפסד עצום זה לשיבות הקדושות, ועל הפסדו הרוחני העצום של אותו יהודי אומלל, שכל הונו נעלם כעורבא פרח, ולא זכה לקיים המצוה, הוא נשא רגליו וברח משם היישר חזרה אל ביתו שבירושלים. על כך מצטער אני מאוד, סיים רבי חיים את סיפורו לתלמידו הנאמן, לבי מלא כאב נורא, על שלא זכה אותו יהודי במצות הצדקה כלום! הרי ביקשתי ממנו מאוד שיחלק הוא בעצמו את הונו לצדקה בחיי חיותו, והוא התעקש לשמור את ממונו קרוב לליבו עד יום מותו! ובכך הפסיד מצוה עצומה של החזקת מוסדות תורתנו הקדושה, שהיתה יכולה לזכותו בשכר מופלג ולחיי בצח. כאשר הכתוב מעיד בה (משלי ג' י"ח): "עץ חיים היא למחזיקים בה, ותומכיה מאושר!"

והוסיף רבי חיים ופירש, מדוע לא זכה אותו עשיר לקיים מצוה מופלאה זו?

מחמת שכל ימי חייו משך את ידו מן הצדקה, ורק 'תירץ' זאת בתואנה של התרחקות ממחלוקת כביכול... ורק עתה לפני מותו, כראותו שבין כך כבר לא יוכל עוד ליהנות מממונו, כי לא ירד אחריו כבודו, והרי הוא נכנס אלי קברו אף בלא פרוטה אחת... רצה 'להרוויח' לכל הפחות שיעשה צדקה מהונו. אך משמים מנעו זאת בעדו, והלך כל כספו אל הכמרים והנזירים הנוכרים, וכך איבד, להוותו, את אותה מצוה יקרה של הצדקה!"

(ווי העמודים תמוז התש"פ עמוד ק"ז)

מרגליות

מדה כנגד מדה

"שכל מידותיו של הקב"ה - מדה כנגד מדה" (סנהדרין דף צ.א). "במדה שאדם מודד - בה מודדין לו" (סוטה דף ח.ה).

בפרשה ובדף היומי מתוך סדרת רב המכר "מדה כנגד מדה" בתנ"ך ובדברי חז"ל

מדה כנגד מדה בדף היומי

נפילה כנגד נפילה. צער מוביל לצער נוסף

דף סב: "... כי הא דרב רחומי הוה שכיח קמיה דרבא (כמו שרב רחומי היה מצוי לפני רבא) במחוזא, הוה רגיל דהוה אתי לביתיה כל מעלי יומא דכיפורי (היה רגיל שהיה בא לביתו כל ערב יום כיפור). יומא חד משכתיא שמעתא (יום אחד משכה אותו הסוגיה ונשאר במקום ולא בא לביתו), הוה מסכיא דביתיה השתא אתי השתא אתי (היתה מצפה אשתו באותו יום ואמרה בלבה: עכשיו הוא בא, עכשיו הוא בא), לא אתא (לא בא), חלש דעתה אחית דמעתא מעינה (חלשה דעתה, הצטערה, והורידה דמעה מעיניה), הוה יתיב באיגרא (היה יושב רב רחומי על גג) אפחית איגרא מתותיה ונח נפשיה (נפחת הגג מתחתיו ונחה נפשו, נפטר)."

פירוש: אשת רב רחומי הורידה דמעה, נפלה דמעה מעיניה (מרוב צער), ועל כן, ירד (נפל) רב רחומי מעלית הגג. נפילה כנגד נפילה. כן שאלתי למרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל (כסלו התשע"ד), מה המדה כנגד מדה בזה, וכתב לי הרב שליט"א: "מת כנגד מת". ובע"פ ביאר לי מרן זצ"ל כוונת דבריו, "היא ראתה שלא בא, למה הוא לא בא? חשבה, פחדה, שהוא מת (ואם כן, מת כנגד מת!)". הנה יש לעיין שבמיתת רב רחומי על שציער את אשתו, הצטערה אשתו עוד יותר, על שעתה נותרה אלמנה! ולולי דמסתפינא הוא אמינא דעל שהצטערה אשת רב רחומי שלא כהוגן (שהרי באותה שעה היה בעלה לומד תורה) – נענשה והצטערה עוד במיתתו. ושאלתי למרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל, האם אפשר לפרש כך, וכתב לי הרב זצ"ל: "בכונן".

בשכר שהיה להוט ומהיר לילך ללמוד תורה, ענה אותו ה' מיד, ולא איחר לו בקשתו

שם: "רבי חנניה בן חכנאי הוה קאזיל לבי רב בשילהי הלוליה (היה הולך לבית הרב בסוף זמן חתונתו של) דר"ש בן יוחאי, א"ל (אמר לו): איעכב לי עד דאתי בהדך (המתן לי עד שאבוא איתך), לא איעכבא ליה (לא המתין לו). אזל יתיב תרי סרי שני בבי רב (הלך וישב שנים עשרה שנה בבית הרב). עד דאתי אישתנו שבילי דמתא ולא ידע למיזל לביתיה (עד שבא לביתו השתנו שבילי העיר ולא ידע עוד את הדרך לביתו). אזל יתיב אגודא דנהרא (הלך ישב על גדת הנהר), שמע לההיא רבינתא דהוה קרו (שמע לנערה אחת שהיו קוראים) לה: בת חכנאי, בת חכנאי, מלי קולתך ותא ניזיל (מלאי את כדך ובואי נלך). אמר: ש"מ, האי רבינתא דידן (למד מכאן שזוהי הילדה שלנו – כלומר בתו שהרי הוא לא הכירה לאחר כל אותן השנים), אזל בתרה (הלך אחריה כדי להגיע לביתו). הוה יתיבא דביתיה קא נהלה קמחא (היתה יושבת אשתו ומנפה קמח), דל עינה חזיתיה (הרימה עיניה וראתה אותו), סוי לבה פרח רוחה (ופרח לבה מרוב התרגשות ומתה). אמר לפניו: רבש"ע, ענייה זו זה שכרה? בעא רחמי עלה וחייה (ביקש רחמים עליה וחייתה)."

"הא דהוצרך תלמודא לפרש דבר זה, שאמר לו תמתין לי ולא רצה להמתין, היינו ליישב בזה דבר אחר, שיש להתפלאת הלא אלישע הנביא ע"ה כשהחיה את הילד הוצרך לעשות כמה דברים, ששם פיו על פיו וכו', ואיך ר' חנניה בבקשת רחמים החיה אותה תכף ומיד, אך בזה מובן הטעם, כי השי"ת ישלם מדה כנגד מדה, ואינו מקפח שכר דבר כל דהו, והיינו בשכר שהיה להוט ומהיר לילך ללמוד תורה, דאע"פ שבקש ממנו ר' שמעון שימתין לו לא רצה, וזה הוא חוץ משורת דרך העולם, שיותר טוב להולכי דרכים שיתלוו זה עם זה, ויהיו בצוותא חדא, ועם כל זה להיותו נחפז ללמוד תורה שעה אחת קודם, לא רצה להמתין, ועל כן פרע לו השי"ת עתה שבקש רחמים להחיות את אשתו, ענה אותו תיכף ומיד, ולא איחר לו בקשתו...". (בן יהוידע)

על שנהג החכם מחוץ לדרך הטבע – זכה ודיבר עמו אליהו

הנביא וזהו דבר שמחוץ לדרך הטבע

כתובות דף סא: "אבוה בר איהי ומנימין בר איהי, חד (אחד מהם היה נוהג) ספי מכל מינא ומינא (שהיה מאכיל לשמש מכל מין ומין שהיה הוא עצמו אוכל) וחד ספי מחד מינא (ואחד מהם היה מאכיל אותו רק ממין אחד מן האוכל), מר משתעי אליהו בהדיה (חכם זה היה אליהו הנביא מדבר איתו), ומר לא משתעי אליהו בהדיה (וחכם זה לא היה אליהו הנביא מדבר איתו, שכן לא נהג מנהג חסידות וציער את השמש). הנהו תרתין חסידי (וכן אותם שני חסידים), ואמרי לה (ויש אומרים שהיו אלו) רב מרי ורב פנחס בני רב חסדא, מר קדים ספי (אחד מהם היה מקדים לפני האוכל ומאכיל את השמש) ומר מאחר ספי (וחכם אחר היה מאחר ומאכיל אותו אחרי שאכלו האורחים), דקדים ספי (זה שהיה מקדים ומאכיל) - אליהו משתעי בהדיה (היה אליהו הנביא מדבר איתו), דמאחר ספי (זה שהיה מאחר ומאכיל) - לא משתעי אליהו בהדיה (לא היה אליהו הנביא מדבר איתו)."

פירוש: בדרכו של עולם אין אליהו הנביא מתגלה ומדבר אל הבריות. אך על שנהג החכם לפני משורת הדין ובמידת חסידות, היינו, שנהג מחוץ לדרך הטבע – זכה ודיבר עמו אליהו וזהו דבר שמחוץ לדרך הטבע.

תענוגי עוה"ב חלף ייסורי העוה"ז

דף סב: "א"ל אביי, מאן דכתיב בהו: שוא לכם משכימי קום מאחרי שבת אוכלי לחם העצבים כן יתן לידידו שנא, ואמר רב יצחק: אלו נשותיהן של ת"ח שמנדדות שינה מעיניהם בעוה"ז ובאות לחיי העוה"ב".

פירוש: על שסובלות ייסורים (חוסר שינה) בעוה"ז (עבור זכות תורת בעליהן), יזכו לבוא להתענג מתענוגי עוה"ב.

ברית כרותה לשפתיים

שם: "... יהודה בריה דר' חייא (שהיה) חתניה דר' ינאי הוה, אזיל ויתיב בבי רב (הולך לישב בישיבה כל השבוע), וכל בי שמישי (ערב שבת) הוה אתי לביתיה (היה שב לביתו בכל ערב שבת), וכי הוה אתי (קודם שהיה בא) הוה קא חזי קמיה עמודא דנורא (רואה היה רבי ינאי עמוד של אש, שהיה מקדים לבוא לפני חתנו). יומא חד משכתיא שמעתא (יום אחד נמשך הוא בתלמודו ולא הלך לביתו בעת הקבועה לו), כיון דלא חזי ההוא סימנא (משלא ראה רבי ינאי את עמוד האש), אמר להו רבי ינאי (לבני ביתו של חתנו): כפו (הפכו את) מטתו (של יהודה, כדרך האבלים כי ודאי מת), שאילמלי יהודה קיים לא ביטל עונתו. הואי (היו דברי רבי ינאי) כשגגה שיוצא מלפני השליט ונח נפשיה (ומת יהודה בריה דרבי חייא. משום שברית כרותה לשפתיים)."

מרגליות

מדה כנגד מדה

"שכל מידותיו של הקב"ה - מדה כנגד מדה" (סנהדרין דף צ.) "במדה שאדם מודד - בה מודדין לו" (סוטה דף ח.)

בפרשה ובדף היומי מתוך סדרת רב המכר "מדה כנגד מדה" בתנ"ך ובדברי חז"ל

טעם להריגה בחנק ובמיוחד גבי זקן ממרא

דברים י"ז ב': "והאיש אשר יעשה בזדון לבלתי שמע אל הפהו העמד לשרת שם את ה' אלקיך או אל השפט ומת האיש ההוא ובערת הרע משאר".

זקן ממרא הוא חכם מחכמי ישראל שבאה לו מחלוקת בדין מן הדינים עם בית דין הגדול, ולא חזר לדבריהם אלא חלק עליהם והורה לעשות שלא כהוראתם ומיתתו בחנק.

"והנה אפשר לומר דמשום הכי מיתתו בחנק דייקא, דהנה בשאר מיתות בית דין גם בעת שעוסקין להרוג את המתחייב עדיין מוציא המומת רוח חיים והבלים מקרבו עד שתצא נפשו, משא"כ החנק תיכף בהתחלת התעסקות סותמין את גרונו ומפרידין בין כלי הדעת שבמוחו ובין הגרון כלי הדבור, להורות שהדעת הרע אסור במשהו, ושהייה אסורה לדעת הרע שיהיה בישראל ח"ו כרגע, הבן הענין.

כל זה אינני כותב רק במצות חנק הניתן לזקן ממרא שמבואר בתורה הטעם (לדעתי) ובערת הרע מישראל, אבל בשאר הנחנקין אינו מבואר שום טעם בתורה ויוצאין בזולת כוונת טעם. אבל ודאי מהראוי לכל אדם לבקש טעמים בכל משפטי התורה כפי שכלו. ואחשוב לדעתי טעם למצות חנק למתחייב בה, כי יודע הש"י שפגם האיש ההוא תלוי בה' תנאה שנקראת דבור (ועתה יגדל נא כח א-דני כאשר דברת (במדבר י"ד י"ז), דבר'ת הוא מספר מילוי שם אדני"י כזה ל"ף ל"ת ו"ן ו"ד) כי הו' נקרא קול וה' אחרונה דבור, ע"כ מיתתו לסתום ממנו תיכף כלי הדבור שתיכף סותמין את גרונו ע"י הסודרין וע"י יתוקן הפגם בקבלת העונש מדה כנגד מדה".

(דרך פקודיך מצות עשה מ"ח חלק המחשבה)

הרג כנגד הרג

דברים כ"א ב': "וַיִּצְאוּ זִקְנֵיךָ וְשֹׁפְטֵיךָ וּמַדְדוּ אֶל הָעָרִים אֲשֶׁר סְבִיבֹת הַחֲלָל".

"ומדדו אל הערים אשר סביבות החלל, שבאו אנשי משפט שגזר הקב"ה להביא האומות לעשות משפט בישראל, והן הן זקניך ושופטיך, ומדדו - מדה במדה נמדדה להם".

(רמזי רבינו יואל)

"ומדדו - מדה במדה, הם הרגו במקדש ה' כהן ונביא (זכריה), ונהרגו עליו כמה וכמה".

(שפתי כהן)

סגולת ברכת האילנות לתקן נשמות המגולגלות בעצים

דברים כ' י"ט: "כי תצור אל עיר ימים רבים להלחם עליה לתפשה לא תשחית את עצה לנדה עליו גרזן כי ממנו תאכל ואתו לא תכרת כי האדם עץ השדה לבא מפניך במצור".

ישתדל וימהר לקיים מצוה זו (ברכת האילנות) בימי ניסן ביתר שאת, ולברך ברכה זו בכוונה עצומה, לתקן את הנשמות המגולגלות בעצי השדה, שיזכו לעלות בהר ה' ולמצוא מנוחה, ויעלה בדעתו שאפשר שיש בעץ נשמות של מקורביו, המייחלים לחסדיו שיתקנם בברכתו ובתפילתו ויתעורר לתשובה כדי שלא יגרמו לו עוונותיו להתגלגל בדומם, צומח, חי ומדבר.

שאם חס וחלילה יגזר עלינו להתגלגל בעצים, אזי כשם שאנחנו משתדלים לתקן נשמות האחרים, המגולגלים בעצים אלו, כך מן השמים יתנו לנו מדה כנגד מדה וימציאו ל"עץ שלנו", בו תגלגל (חס וחלילה) נשמתנו, יהודים שיברכו על העץ את ברכת האילנות ויתקנו את נשמותינו שלנו המגולגלות בעץ.

(ספר ברכת האילנות)

פתיחת שערים בעוה"ב כנגד שמירת שערים בעוה"ז

דברים ט"ז ח': "שֹׁפְטִים וְשׁוֹטְרִים תִּתֵּן לָךְ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ לְשֹׁבְטֶיךָ וְשָׁפְטוּ אֶת הָעָם מִשְׁפַּט צֶדֶק".

בגופו של כל אדם יש כמה שערים, והם: שער הראות, שער השמע, שער הריח, שער הדיבור, שער האכילה, ועוד. ופסוק זה של "שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך" מלמדנו שצריך האדם לעשות לעצמו דין וחשבון בכל ענייני שעריו, ולכן דיבר הכתוב בלשון יחיד ואמר 'תתן לך', כי כל אחד מעם ישראל מצווה על כך. ואם האדם משגיח ומפקח על שעריו, אינו מביט במקומות שאסור לו להביט, אינו שומע דברים האסורים לו לשמוע, אינו מריח ריחות אסורים, אינו אוכל מאכלות אסורות וכו', יזכה שיתקיים בו מדה כנגד מדה 'פתחו שערים ויבוא גוי צדיק שומר אמונים' (ישעיה כ"ו ב') ופתחו לפניו - שערי ש"י עולמות, וכשתעלה הנשמה למקור מחצבתה יפתחו בפניה כל השערים.

(נחל קדומים לחיד"א, בשם רבי חיים ויטאל)

הטעם שהכהן נוטל ראשית הגז

דברים י"ח ד': "ראשית דגנך תירשך ויצהרך וראשית גז צאנך תתן לו".

הטעם שהכהן נוטל ראשית הגז, שאמרו חז"ל 'שמלתך לא בלתה' שעמוד הענן היה גהץ את המלבושים, ועמוד הענן היה בשביל אהרן, ולכן ראשית הגז תתן לכהנים.

(תפארת יהונתן)

מרגליות

מדה כנגד מדה

"שכל מידותיו של הקב"ה - מדה כנגד מדה" (סנהדרין דף צ.א). "במדה שאדם מודד - בה מודדין לו" (סוטה דף ח.א)

בפרשה ובדף היומי מתוך סדרת רב המכר "מדה כנגד מדה" בתנ"ך ובדברי חז"ל

"ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו"

דברים י"ט ט"ז-כ"א: "כי יקום עד חמס באיש לענות בו סרה: ועמדו שני האנשים אשר להם הריב לפני ה' לפני הפהנים והשפטים אשר יהיו בימים ההם: ודרשו השפטים היטב והנה עד שקר העד שקר ענה באחיו: **ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו** ובערת הרע מקרבך: והנשארים ישמעו ויראו ולא יספו לעשות עוד כדבר הרע הזה בקרבך: ולא תחוס עינך **נפש בנפש עין בעין שון בשון יד ביד רגל ברגל**".

שמירה כנגד שמירה

דברים ט"ז י"ח: "שפטים ושטרם תתן לך בכל שעריך אשר ה' אלקיך נתן לך לשבטיך ושפטו את העם משפט צדק".

"אמר הקב"ה: הנפש והדין נתונים בידי **שמרו את הדין ואני אשמור נפשותיכם**, הוי שופטים ושוטרים".

(דברים רבה פרשה ה' ד')

המשחית נשחת

דברים כ' י"ט: "כי תצור אל עיר ימים רבים להלחם עליה לתפשה לא תשחית את עצה לנדח עליך גרזן כי ממנו תאכל ואתו לא תכרת כי האדם עץ השדה לבא מפניך במצור".

"...שורש המצוה ידוע, שהוא כדי ללמד נפשנו לאהוב הטוב והתועלת ולהדבק בו, ומתוך כך תדבק בנו הטובה ונרחיק מכל דבר רע ומכל דבר השחתה, וזהו דרך החסידים ואנשי מעשה אוהבים שלום ושמחים בטוב הבריות ומקרבים אותן לתורה, ולא יאבדו אפילו גרגר של חרדל בעולם, ויצר עליהם בכל אבדון והשחתה שיראו, ואם יוכלו להציל יצילו כל דבר מהשחית בכל כחם, **ולא כן הרשעים אחיהם של מזיקין שמחים בהשחתת עולם והמה משחיתים, במדה שאדם מודד בה מודדין לו**, כלומר בה הוא נדבק לעולם, וכענין שכתוב (משלי י"ז ה'), שמח לאד לא ינקה רע, והחפץ בטוב ושמח בו נפשו בטוב תלין לעולם, זה ידוע ומפורסם".

(ספר החינוך מצוה תקכ"ט)

הזרוע, הלחיים והקיבה מתנות לכהן כנגד מעשה פינחס

דברים י"ח ג': "וזה יקיה משפט הפהנים מאת העם מאת זבחי הזבח אם שור אם שיה ונתן לכהן הזרוע והלחיים והקיבה".

"טעם מתנה זו לכהן הזרוע והלחיים מפורש בפרקי דרבי אליעזר (פרק מ"ז, מדה כנגד מדה על כל מה שעשה פינחס במעשה זמרי), אמנם נראה עוד, דכיוון דזמרי היה קשור עם כזבי בשעת תשמיש זרועותיו עם זרועותיה דרך חיבוק, ולחיים בלחיים עמה דרך נישוק, ובא פינחס ומנעם על ידי שדקדם, דכתיב (במדבר כ"ה ח') "וידקור את שניהם את איש ישראל ואת האשה אל קבתה ותעצר המגיפה" והושיע את ישראל, לכן בדין הוא שיטול הזרוע והלחיים והקיבה".

(מעיל צדקה אות תתפ"ט)

המלמד זכות על אחרים – ילמדו עליו זכות

"שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך כו' ושפטו את העם משפט צדק" (ט"ז י"ח). דהנה הקדוש ברוך הוא שופט את כנסת ישראל בבוא יום המשפט בגודל רחמיו וחסדיו, אך צריכין אתערותא דלתתא לעורר את המדה של רחמנות למעלה, ועל ידי מה נתעורר אותו המדה של חסד, כשאנו למטה מתנהגים בחסד ומלמדים זכות על כל איש מישראל לדונן לכף זכות, ואז על ידי זה גם מלמעלה נתעורר אותו המדה, ומלמדין גם עליו וגם על כל זרע ישראל חסדים, ואם כן האדם מעורר בעובדא שלמטה השער העליון לפתוח שערי חסד להריק חסד על כל זרע ישראל.

וזה שכתוב 'שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך', רצה לומר שאתה בעצמך תתקן ותכין המשפט של מעלה על ידי 'שעריך', והוא השערים שלך שאתה עושה ומעורר במעשיך. וזהו 'ושפטו את העם משפט צדק', רצה לומר כל איש ילמד את עצמו להתנהג לשפוט את העם משפט צדק, ללמד צדקה וזכות על כל זרע ישראל, ואז האדם מעורר השער של מעלה, ועל ידי זה יוצא בדין וזכאי במשפט של מעלה, כי במדה שאדם מודד מודדין לו (סוטה דף ח.א).

(קדושת לוי)

מדוע מתעוורים ע"י לקיחת שוחד

דברים ט"ז י"ט: "לא תטה משפט לא תכיר פנים ולא תקח שחד כי השחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים".

בבראשית רבה (פרשה ס"ה ז'): "ר' יצחק פתח (שמות כ"ג ח'): ושוחד לא תקח וגו', אמר ר"י: ומה אם מי שנטל שוחד ממי שהיה חייב לו כהו עיניו, הלוקח שוחד ממי שאינו חייב לו עאכ"ו, ויהי כי זקן יצחק וגו'".

הרוצה לקחת שוחד עושה כן לאחר שמתפתה מראיית עיניו, ולכן מדה כנגד מדה, יאבד את מאור עיניו.

(אזנים לתורה)

לרפואה שלמה: **בן ציון בן חיה** ★ לעילוי נשמת: **מו"ר מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל**

להנצחות, הקדשות ופרטים על הספרים **054-251-0336** קו אמריקאי: **646-340-5403**

דוא"ל **ap@torah24-7.com** אתר **https://torah24-7.com/SEFORIM-HEBREW/**

